

Põlevkivisektorit on vara maha matta (13)

22. märts 2016 00:10

Ahti Asmann, VKG juhatuse esimees
Eesti Päevaleht

Ahti Asmann

Foto: Tiit Blaas

Maksuleevendus põlevkivitööstusele on õigustatud isegi pärast Pariisi kliimakokkuleppeid.

Valitsuse mõni nädal tagasi tehtud otsusest alates 1. juulist ajutiselt vähendada põlevkivitööstust enim mõjutavaid ressursi- ja keskkonnatasusid räägiti kui olukorra pretsedenditust lahendusest.

Ent Ühendkuningriigi valitsus langetas möödunud nädalal otsuse püsivalt ja tagasiulatuvalt alandada nafta- ja gaasisektori maksukoormust alates tänavusest 1. jaanuarist. Maksupaketi mõjuks hinnatakse 1,4 miljardit dollarit ja selle eesmärk on „julgestada investeringuid nafta- ja gaasitootmise kasvatamiseks sihiga tagada Ühendkuningriigi energiapuudulikkus, maksebilansi tasakaal ja toetada tööhõivet nii sektoris endas kui ka sektorit teenindavates ettevõtetes”.

Praegust tehnoloogiat arvestades ei suuda taastuv energia maailma energianõudlust ligilähedaseltki rahuldada.

Kindlasti ei mahu taastuveneergetikutele pähe, kuidas saab Ühendkuningriigi-sugune suurriik teha niisuguse sammu värskete Pariisi kliimakokkulepete valguses. Milleks toetada fossiilkütuste tootmist, kui Briti saarte ranniku võiks tuulikuid täis laduda? Vastus on lihtne: maailma energiavajadus kasvab ja praeguse tehnoloogiaga ei suuda taastuv energia nõudlust ligilähedaseltki rahuldada.

Tuuleenergia – nagu tilk kerisel

Jaanuaris toodeti Eestis elektrienergiat kokku 1079 GWh ja sellest suutis tuuleenergia heades tingimustes katta üksnes 47,5 GWh ehk 4%. Energiamaajanduse arengukava näeb pikemas perspektiivis ette, et põlevkivi otsepõletamine asendub põlevkiviõli ja uttegaasist saadava elektri koostootmisega, mistõttu põlevkivil on endiselt oluline koht Eesti primaarenergia bilansis ja tuulikute,

biogaasi või puiduga seda lähitulevikus asendada ei saa.

Pean tõenäoliseks arengut, millest rääkisid viimasel Davosi majandusfoorumil osalejad: lähima 10–15 aasta jooksul energiatootmine (ja -vajadus) absoluutarvudes kasvab ja hoolimata taastuva energia turuosa väiksest kasvust ei lange fossiilsete energiakandjate turuosa kuigivõrd alla 80% taseme.

Õnneks on mõlemas riigis aru saadud, et maksukoormuse osaline alandamine ei ole „kingitus”.

Keskkonnamõju seisukohast on kõige kriitilisem küsimus sõel baseeruv elektritootmine, kuid selle energialiigi odavus on paljudele riikidele tugev argument tootmist jätkata. Tehnoloogia areng võib alati suuri muutusi esile kutsuda, kuid madalad energiahinnad on siingi vähendanud motivatsiooni teadus- ja arendustegevusse raha panustada.

Kui võrrelda Ühendkuningriigi otsust Eesti valitsuse omaga, võib leida mitu sarnasust ja ka mõne erinevuse. Mõlemas riigis on energeetikaettevõtted suured maksumaksjad, kes on aastaid teinud tulutuid ettepanekuid sektori ülemaksustamise vältimiseks ja sellega seotud riskidest hoidumiseks. Mõlemas riigis on ülemaksustamise riskid koosmõjus naftakriisiga realiseerunud. Õnneks on mõlemas riigis aru saadud, et maksukoormuse osaline alandamine ei ole „kingitus”: see raha jääks riigil ettevõtete tootmismahude vähendamise tõttu tahes-tahtmata saamata.

Nagu Eesti valitsus, saab ka Ühendkuningriigi valitsus kriitikat rohelistelt, kes nõuavad taastuvale energiale suuremat toetust.

Kaks suurt erinevust riikide vahel siiski on. Briti valitsuse otsus on julgem, sest leevendused on tähtajatud ja neid rakendatakse tagasiulatuvalt selle aasta 1. jaanuarist, meil aga jõustuvad alles 1. juulist ja kehtivad 2017. aasta lõpuni. Eesti kontekstis vähendab otsuse hilisem jõustamine kahtlemata selle mõju. Esiteks, ettevõtted on tootmisvõimsuste üleval hoidmiseks juba pikemat aega kasutanud sisemisi reserve ja otsuse jõustamise edasilükkumine lihtsalt nõrgendab sektori vastupanuvõimet. Teiseks, kuna tootmismahud on juba vähenenud, siis arusaadavalt on otsuse mõju selle võrra väiksem.

Tuleb ka rõhutada, et Ühendkuningriik teeb tagasiulatuvate maksuleevendustega jõupingutusi, et säilitada konkurentsivõime konventsionaalses naftatootmises. Eesti põlevkivi aga on mittekonventsionaalse energiakandjana toornaftale nõrk konkurent ning meie kriisimeetmed peaksid seetõttu olema jõulisemad ja kiiremad. Põlevkivi, Eesti rahvusliku rikkuse konkurentsivõime säilitamiseks ei tohi karta ka julgemaid lahendusi.

Põlevkivisektor annab riigile tulu

Ainus võimalus toornaftaga konkureerida on põlevkivi väärindamine ja sellega on Eestis väga hästi toime tulnud. See, et viimase 20 aasta sügavaima naftakriisi tingimustes jätkati põlevkivi väärindamist, annab tunnistust sektori ettevõtete tugevusest ja heast tehnoloogilisest tasemest. Nafta hind oli märkimisväärselt langenud juba 2015. aasta alguseks. **VKG maksis samal aastal Eesti riigieelarvesse kokku umbes 28 miljonit eurot ning hoolimata tootmismahude vähendamisest ja valitsuse positiivsetest pingutustest kujuneb 2016. aasta panuseks 23–24 miljonit eurot.**

2015. aastal panustas kogu põlevkivisektor riigieelarvesse 143 miljonit eurot, millele lisandub tulumaks Eesti Energia dividendidelt – summa peaks olema piisav, et selle eest keskkonnakahjud neutraliseerida, politseinikele ja õpetajatele palka maksta ning taastuvenergeetikutele eraldada subsideerimise suurusjärgus 70 miljonit eurot aastas.

Tõenäoliselt ei lange fossiilsete energiakandjate turuosa kümnendiga kuigivõrd alla 80%.

Võrdluses brittidega tasuks rääkida ka avalikust arvamusest. Seal oli reaktsioon valitsuse otsusele selge: liiga vähe ja liiga hilja. Kuigi igas riigis kiputakse valitsust kritiseerima, on etteheited sisult siiski erinevad. Pole üllatus, et nagu Eesti valitsus, saab ka Ühendkuningriigi valitsus kriitikat rohelistelt, kes nõuavad taastuvale energiale suuremat toetust. Samal ajal puudub brittidel negatiivne suhtumine maksusoodustustesse, sest veel teenimata rahast loobumine on parim viis investeringuid ligi meelitada. Ühiskond annab endale aru, et adekvaatne ja stabiilne maksukeskkond motiveerib erakapitali investeerima ning isegi kahjumis olles paremate aegade ootuses tööd jätkama. Riigile ja elanikele tähendab see ühel või teisel moel heaolu kasvu ning valitsejatele survet julgemaid samme teha.

Senikaua kui külmal talvapäeval moodustab taastuv energia ainult murdosa meie energiavajadusest ja põlevkivitööstus panustab naftakriisist hoolimata Eesti riigieelarvesse suuri summasid, tuleb keskenduda rikkuse kasvatamisele kõigi Eesti majandussektorite kaudu ning põlevkivitööstuse arengupotentsiaali maksimaalsele realiseerimisele.

Varem samal teemal:

Marko Pomerants: maavarad majandusministri kätte anda oleks kunstlik otsus (EPL 21.03)

Rene Tammist: Eesti peaks valmistuma hoopis põlevkivienergeetika lõpuks (EPL 18.03)